
Od demografsko ogroženih območij do demografske ogroženosti Slovenije: Demografsko ogrožena območja

Author(s): Aleksander Jakoš and Sandi Jakoš

Source: *Urbani Izziv*, No. 10, Ob 30. letnici! (december 1989), pp. 21-22

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179844>

Accessed: 13-09-2018 11:28 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Aleksander Jakoš:

Od demografsko ogroženih območij do demografske ogroženosti Slovenije

Demografsko ogrožena območja

Slovenija je v povojnem obdobju doživela večje prebivalstvene premike kot prej v sto letih. Od klasične emigracijske družbe je Slovenija kmalu po vojni postala imigracijska družba. Še večje spremembe pa je prinesla zelo intenzivna migracija znotraj Slovenije.

Industrializacija, urbanizacija in politika povzdigovanja vsega, kar je dišalo po delavcu in mestu, in na drugi strani zaničevanje zaostalega, da ne rečemo kontrarevolucionarnega podeželja so povzročili množične selitve. Evforično so se gradila mesta in industrija, problemi podeželja pa tako nikogar niso zanimali. Šele ko so ostali samo ostareli prebivalci ne le v posameznih vaseh, ampak na celotnih območjih, je prišlo do prvih problemskih analiz. Tudi ljudje sami, ki so se vračali domov na obisk, so ugotovili, da so kolovozi in pašniki zaraščeni, njive neobdelane, število propadajočih hiš se je večalo, vedno več je bilo opuščenih gospodarskih poslopij itd. itd. Za meščane pa je bilo potrebno iskati tudi vedno bolj oddaljene sorodnike, da so lahko prišli jeseni po zas-tonj ozimnico. Problem demografsko ogroženih območij pa je vedno bolj postajal tudi problem celotne družbe. Vedno več je bilo območij, ki niso bila samo gospodarsko nesposobna, ampak so postajala tudi socialno ogrožena. Pogosto je bilo potrebno nuditi prebivalcem teh območij različne oblike pomoči, ki ob normalnem demografskem razvoju ne bi bile potrebne (od širše zdravstvene pomoči za ostarele prebivalce do rednega pluzenja cest pozimi ipd.). Ko govorimo o razvoju manj razvitih območij, pogosto govorimo o potrebnih investicijah za raz-

voj, to pa ne velja za demografsko ogrožena območja, ker tu ni več prebivalstva, ki bi bilo sposobno te investicije izkoristiti in oplemenititi.

Na problematiko demografsko ogroženih območij pa moramo gledati tudi širše. Odseljevanje je pomenilo tudi ožjenje poseljenega in s tem kultiviranega prostora. Še dodaten problem pa predstavlja geografska razprostranjenost teh območij, saj velika večina vseh leži na obmejnih območjih od Tolminskega, preko Šavrinov, Brkinov, Pokolpja, Posotelja do Prekmurja in Kobanskega. Gre torej tudi za obstoj geografskega prostora, ki ga naseljujemo Slovenci. Ne smemo pozabiti zahodne Makedonije, kjer je po potresu prebivalstvo večinoma odšlo v Skopje, preostali pa so danes že v manjšini v primerjavi z Albanci.

Ali bo postala tudi Slovenija demografsko ogrožena

Demografsko ogrožena območja v Sloveniji so nastala predvsem zaradi odseljevanja mlajšega prebivalstva v mesta. V naslovu tega prispevka pa sem omenil tudi demografsko ogroženost Slovenije. Razlog je močno znižanje rodnosti v zadnjih letih.

V primerjavi z ostalimi razvitimi deli države je bila rodnost v Sloveniji razmeroma ugodna. Tudi število prebivalcev

je razmeroma hitro naraščalo, k čemur je prispevalo predvsem doseljevanje, ki predstavljalo v obdobju 1961-1971 16% vsega prirasta, v drugi polovici sedemdesetih let skoraj 40%, po vmesnem znižanju pa se je ta delež v letu 1987 zopet dvignil na 37%. Prav ta, zadnji delež pa ni posledica zopet izrazito močnejšega doseljevanja, ampak predvsem padca rodnosti v Sloveniji.

V obdobju 1976-1981 se je v Sloveniji v povprečju rodilo 30000 otrok letno. Po tem letu pa je število rojstev začelo naglo upadati in se je do danes znižalo za 5000. Ker se je v istem obdobju tudi nekoliko povečevalo število umrlih, se je naravni prirast znižal od dobrih 12.000 na manj kot 6000.

Na osnovi ocen o sedanji rodnosti prebivalstva Slovenije in ocen o njegovi umrljivosti smo izdelali projekcijo prebivalstva Slovenije. Hoteli smo ugotoviti, kaj pomeni znižana rodnost za nadaljnji razvoj prebivalcev Slovenije. Zato smo tudi predpostavili, da bi bila razlika med priselitvami in odselitvami (saldo) enaka nič. Ocena bodočega števila prebivalcev je pokazala počasno rast števila prebivalcev do leta 2003 (porast za 30.000 prebivalcev od sedanjih slabih dveh milijonov), nato pa bi se število prebivalcev začelo zniževati vedno hitreje. Le za ponazoritev tega zniževanja naj navedemo, da bi imela Slovenija leta 2200 le še dobrih 400.000 prebivalcev. Iz tega podatka je razvidno, kaj pomeni za Slovence tako znižana rodnost, kot jo imamo v zadnjih letih. Hude posledice tega zniževanja se namreč pokažejo šele dolgoročno. Sicer pa tudi problema demografsko ogroženih območij pred tridesetimi leti še nihče ni omenjal, danes pa je to ena vodilnih tem.

Med občinami Slovenije obstajajo določene razlike zaradi različnega dosedanjega razvoja. Gre predvsem za razlike v starostni sestavi prebivalstva, ki pokaže tudi razlike v oceni naravne rasti. V primeru le naravne rasti bi bilo za Slovenijo prelomno leto 2003, ko naj bi se število prebivalcev začelo zniževati. Na karti je prikazano to prelomno leto tudi za občine. Ali se dovolj zavedamo, da le pet občin v Sloveniji tega preloma ne doseže

pred letom 2010 in da je ta prelom že sedaj doseglo devet obči? Še posebej pa nas mora zaskrbeti dejstvo, da gre, če ne upoštevamo občine Ljubljane Center, za obmejna območja.

Do sedaj je na rast števila prebivalcev močno vplivalo tudi doseljevanje. V zvezi s tem nas je zanimalo dejstvo, ali lahko nadaljnje doseljevanje v Slovenijo izniči znižano rodnost. Zato smo izdelali tudi projekcijo prebivalstva, v kateri smo upoštevali določeno nadaljnje doseljevanje v Slovenijo. Kot izhodišče smo vzeli sedanji pozitivni migracijski saldo Slovenije z ostalimi republikami, ki znaša približno 4000 letno. Ta saldo smo postopno zniževali tako, da pade po letu 2000 pod 2000. Ob upoštevanju doseljevanja bi število prebivalcev Slovenije naraščalo nekoliko hitreje, vendar pa tudi v tem primeru pride do preloma že leta 2006. Zato smo hoteli ugotoviti, kolikšno priseljevanje je potrebno, da bi število prebivalcev po letu 2000 ostajalo nespremenjeno. Ta številka se že po neka letih dvigne na 5000 in po eni generaciji doseže že 10.000. Pri tej vrednosti pa se bolj ali manj ustali, kar pomeni, da bi se moralo v Slovenijo vsako leto priseliti 10 000 več prebivalcev kot pa odseliti, če bi želeli ohraniti enako število prebivalcev. Z vidika Slovencev je to precej vprašljiva perspektiva, ki pa se ji lahko izognemo le z zviševanjem rodnosti. Zato pa mora Slovenija imeti svojo populacijsko politiko ali drugače povedano, družine s po tremi otroki morajo biti zopet nekaj normalnega. Da pa bi se to uresničilo, možno, moramo ustvariti ugodne razmere.